

PERSBERICHT van het EU-drugsagentschap in Lissabon

JAARVERSLAG 2003 – DRUGSPROBLEMATIEK IN TOETREDENDE EN KANDIDAAT-LIDSTATEN

Drugsproblematiek neemt toe, maar uitbreiding van de EU biedt unieke kans voor eensgezinde acties

(22.10.2003 LISSABON/**EMBARGO 10H00 CET**) De reeds complexe drugsproblematiek in de **EU** zou kunnen toenemen door de toetreding van 10 nieuwe **EU-lidstaten** in 2004, maar de uitbreiding van de **EU** zal landen echter tevens de mogelijkheid bieden een volwaardige rol te spelen in de ontwikkeling van eensgezinde en gecoördineerde acties door middel van nauwere samenwerking.

Dit stelt het **EU-drugsagentschap in Lissabon**, het **EWDD**, in het *Annual report 2003: the state of the drugs problem in the acceding and candidate countries to the European Union* dat vandaag in **Straatsburg** werd gepresenteerd.

Tijdens de presentatie van het rapport zei **Georges Estievenart, directeur van het EWDD**: “Uitbreiding van de **EU** brengt een reeks maatschappelijke problemen met zich mee die niet kunnen worden genegeerd. Wij denken hierbij aan toenemende handel in drugs, escalerend drugsgebruik in de nieuwe lidstaten en de verspreiding van infectieziekten. Maar uitbreiding biedt landen tevens een unieke gelegenheid om te profiteren van nauwere samenwerking. Dit rapport laat zien hoe vooruitgang kan worden geboekt wanneer bestaande en nieuwe lidstaten samenwerken om dit gemeenschappelijke probleem aan te pakken door middel van grondige analyse en op betere informatie gebaseerde actie.”

Dit verslag, gepubliceerd vlak voor de **EU**-uitbreiding, biedt een uitgebreid historisch overzicht van de drugsproblematiek in de landen die sinds het begin van de jaren negentig worden bestudeerd. Het bevat tevens drie speciale rubrieken: een over drugs- en alcoholgebruik onder jongeren (*zie persbericht over jongeren*), een over infectieziekten ten gevolge van drugsgebruik en een in verband met nationale drugsstrategieën.

Infectieziekten – prioriteit voor maatregelen op het gebied van de volksgezondheid

Mogelijk ernstige HIV-problematiek in de toekomst

Het vandaag gepubliceerde verslag waarschuwt dat sommige **Oost-Europese** landen “worden bedreigd door de zich snelst verbreidende HIV-epidemie ter wereld”. Het verslag noemt met name de recente en plotselinge toename van HIV-infectie onder injecterende drugsgebruikers (ID's) in twee **Baltische Staten – Estland en Letland** – waar infectie met “alarmerende snelheid” is toegenomen, met besmettingspercentages van respectievelijk 13% en 12% onder nationale steekproefpopulaties van ID's. Cijfers uit 2001 over **Tallinn**, de hoofdstad van **Estland**, wijzen op een plaatselijk infectiepercentage onder ID's van 41%. Uit gegevens van datzelfde jaar blijkt dat in **Estland** het aantal ID's bij wie onlangs HIV is geconstateerd is toegenomen met 282% en in **Letland** met 67%. Deze stijgingen zijn wellicht te wijten aan de bredere verkrijgbaarheid van heroïne in de regio aan het eind van de jaren negentig, gecombineerd met een laag risicobewustzijn en risicovol injecteergedrag onder gebruikers.

In de meeste andere **Midden- en Oost-Europese landen (MOEL) – Bulgarije, de Tsjechische Republiek, Hongarije, Roemenië, Slowakije en Slovenië** – is dit percentage lager dan 1%, ofwel lager dan in de **EU** waar het uiteenloopt van circa 1% in **Finland** tot 34% in **Spanje**. In de derde **Baltische Staat, Litouwen**, is het percentage van HIV-infectie onder ID's nog altijd minder dan 5%. Er is momenteel geen explosieve toename in HIV-infectie onder ID's in **Midden-Europa**.

Het **EWDD** stelt desalniettemin dat een aantal indicatoren erop wijst dat de kans op ernstige problemen in de toekomst aanzienlijk blijft. De toename van HIV-infectie onder ID's vormt een potentiële dreiging voor verspreiding van het virus onder de bredere bevolking. Door deze dreiging, in combinatie met aanhoudend risicovol injectiegedrag, zijn volgens het **EWDD** intensievere maatregelen op het gebied van de volksgezondheid noodzakelijk om een HIV-epidemie onder ID's en de algehele bevolking te voorkomen.

Hepatitis B en C – hoge percentages in de meeste landen

Uit de cijfers voor alle **MOEL** waarvoor schattingen beschikbaar zijn, blijkt dat de verspreiding van het Hepatitis-C-virus (HCV) onder ID's over het algemeen veel hoger is dan de verspreiding van HIV. In **Bulgarije, Estland, Letland en Litouwen** ligt de verspreiding van dit HCV onder ID's rond de 60% of hoger, hetgeen ruwweg overeenkomt met het beeld in de **EU**, waar dit percentage uiteenloopt van 40 tot 90%. In andere landen – **de Tsjechische Republiek, Hongarije, Slowakije en Slovenië** – zijn de gemiddelde cijfers lager maar nog altijd hoog, over het algemeen tussen de 20 en 40%. Uit plaatselijk onderzoek blijkt dat HCV-infectie onder deze bevolkingsgroep toeneemt.

Het percentage van HCV-infectie onder ID's in de **MOEL** is over het algemeen vergelijkbaar met dat in de **EU**. Dit zal in de komende decennia waarschijnlijk een zware last gaan vormen voor de volksgezondheid. Momenteel blijven maatregelen en behandelingsmogelijkheden in de regio echter onderontwikkeld en deze moeten verder worden uitgewerkt teneinde een positief effect op gezondheidsproblemen op lange termijn te bewerkstelligen.

Over het algemeen zijn er weinig gegevens beschikbaar over de verspreiding van het Hepatitis-B-virus (HBV). Deze ziekte kan ook zeer ernstig zijn, met name onder ID's. In tegenstelling tot HCV, kan deze ziekte echter worden voorkomen door vaccinatie. Vaccinatie is beschikbaar voor ID's in alle **MOEL**, maar de dekking is nog altijd verre van ideaal.

Schadebeperking – onvoldoende bereik

Beperking van drugsgerelateerde schade, in het bijzonder infectieziekten en sterfgevallen als gevolg van overdoses, is één van de zes doelstellingen van het **EU**-actieplan inzake drugsbestrijding (2000–2004) en een duidelijke prioriteit in de meeste **EU**-landen. Hiermee samenhangende maatregelen op het gebied van de volksgezondheid zijn onder meer: het beschikbaar stellen van steriel injectiemateriaal; distributie van condooms; testen op en counselling voor infectieziekten; voorlichting over gezondheidsrisico's voor drugsgebruikers; laagdrempelige drop-in-centra, HBV-vaccinatie en behandeling voor HIV/AIDS.

Alle **10 MOEL** hebben nu preventieve en schadebeperkende maatregelen geïmplementeerd. Gezien de toename van problematisch druggebruik, risicovol gedrag en de omvang van de potentiële gevolgen in de meeste van deze landen is de uitvoering en dekking van deze maatregelen echter onvoldoende.

Sommige maatregelen – met name omruilprogramma's voor naalden en spuiten en methadonprogramma's – zijn nog altijd controversieel in grote delen van **Midden- en Oost-Europa**. Alleen de **Tsjechische Republiek** bereikt een aanzienlijk percentage van ID's (geschat op meer dan 50%) via een nationaal netwerk van omruilprogramma's voor injectiespuiten en laagdrempelige projecten. In **Slovenië** wordt in een aantal steden een redelijk bereik behaald.

Behandeling met methadon, hetgeen kan bijdragen tot de vermindering van schadelijke gevolgen voor de gezondheid, inclusief drugsgerelateerde sterfgevallen en infectieziekten, is beschikbaar in alle landen, maar het bereik is uitermate beperkt. De enige uitzondering hierop is **Slovenië**. Tussen 1997 en 2001 is het aantal cliënten dat methadon gebruikt in een aantal landen echter toegenomen.

De huidige lage percentages van HIV-infectie onder drugsgebruikers in de meeste landen mag geen aanleiding zijn voor tevredenheid. Uit een aantal studies is gebleken dat risicovol gedrag wijdverbreid is. Een onderzoek (2001) in één regio van **Estland** heeft uitgewezen dat 45% van ID's naalden deelt. Uit een onderzoek in **Boedapest** in hetzelfde jaar bleek dat 33% naalden en injectiespuiten en 41% andere drugsaccessoires gedeeld werden.

Krachtiger maatregelen op het gebied van de volksgezondheid ter bevordering van gedragsverandering onder ID's en ter voorkoming van risicovol injecteer- en seksueel gedrag zijn nog altijd schaars in de regio. Dergelijke maatregelen kunnen echter leiden tot verbetering van de gezondheid en de maatschappelijke situatie van het individu en de gemeenschap.

Drugsstrategieën in de toekomstige lidstaten

De plannen van regeringen om de drugsproblematiek aan te pakken worden besproken in het laatste hoofdstuk van het vandaag gepubliceerde verslag. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de voornaamste instrumenten voor het drugsbeleid: wetgeving, strategieën en coördinatiestructuren. Dit hoofdstuk is met name gericht op de **10 MOEL**, maar behandelt tevens aspecten van de wetgeving in **Cyprus, Malta** en **Turkije**.

Drugswetgeving neigt tot criminalisering

Uit het verslag blijkt dat in de afgelopen tien jaar de meeste van de 13 toetredende en kandidaat-lidstaten hun drugswetgeving ingrijpend hebben gewijzigd. Zeven van deze landen – **Bulgarije, de Tsjechische Republiek, Estland, Hongarije, Litouwen, Roemenië** en **Slowakije** – hebben hun Wetboek van Strafrecht vervangen of herzien en de begrippen drugsdelict en straf opnieuw gedefinieerd. Intussen zijn **de Tsjechische Republiek** en **Hongarije** een stap verder gegaan door de gevolgen van de veranderingen in hun wetgeving te analyseren en maatregelen te nemen op basis van de bevindingen.

Sinds 1990 hebben zich tevens wijzigingen voorgedaan in de wettelijke standpunten inzake drugs. Sommige landen zijn geneigd het bezit van drugs voor eigen gebruik en/of druggebruik *per se* te criminaliseren. Dit staat in contrast met meer recente aanpassingen van de drugswetgeving in een aantal **EU**-landen die deze kwestie beduidend anders hebben aangepakt.

Momenteel beschouwen negen landen – **Bulgarije, Cyprus, Hongarije, Letland, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije** en **Turkije** – het bezit van een kleine hoeveelheid drugs voor eigen gebruik als een strafbaar feit, terwijl drie landen – **de Tsjechische Republiek, Estland** en **Litouwen** – dit als een overtreding beschouwen. Drie landen beschouwen druggebruik *per se* als een strafbaar feit – **Cyprus, Malta** en **Turkije** – hoewel dit in **Malta** uitsluitend opiumgebruik betreft. Straffen voor handel in drugs zijn vergelijkbaar met die in de **EU**.

Strategieën nu wijdverspreid, maar meer evaluatie en ondersteuning nodig

Het verslag merkt op dat nationale drugstrategieën nu zijn ingevoerd, of op het punt staan te worden vastgesteld, in de **10 MOEL** (informatie niet beschikbaar voor **Malta, Cyprus** en **Turkije**). Deze trend, die een weerspiegeling is van de ontwikkelingen in de **EU**, geeft aan dat deze landen de planning en uitvoering van drugsgerelateerde maatregelen in toenemende mate beschouwen als een integraal onderdeel van een bredere benadering van een universeel drugsbeleid.

In veel gevallen blijken deze strategieën te zijn gebaseerd op beheercriteria die op specifieke doelstellingen zijn gericht. Deze aanpak lijkt echter vaak te worden verzwakt door gebrek aan politieke wil en beschikbare

middelen voor het drugsbeleid. Van de **10 MOEL** heeft alleen **Litouwen** gegevens over de kosten van de geplande activiteiten van zijn strategie verstrekt. De meeste andere landen meldden dat het gebrek aan financiering de reden was voor de gebrekkige uitvoering van beleidsplannen. Het verslag verwijst naar de noodzaak voor politieke en financiële ondersteuning en wetenschappelijke evaluatie van resultaten om de doeltreffendheid van strategieën te verbeteren.

De drugsstrategieën van de meeste **MOEL** zijn erop gericht legale en illegale drugs aan te pakken; vermindering van drugsgerelateerde infectieziekten en sterfgevallen en verbetering van de implementatie en uitvoering van maatregelen. De drugsstrategieën van alle **MOEL** bevatten maatregelen om zowel vraag als aanbod te verminderen en de meeste zijn gekoppeld aan het **EU**-actieplan inzake drugsbestrijding (2000–2004).

Coördinatie van het drugsbeleid in de **MOEL** blijkt een redelijk nieuw concept te zijn. In sommige landen zijn nationale coördinatiesystemen zeer nieuw en nog niet volledig operationeel. In andere landen zijn de structuren reeds enige tijd aanwezig, maar nog niet volledig geïmplementeerd door gebrek aan middelen.

Beleid moet zijn gebaseerd op betrouwbare informatie

Het verslag benadrukt dat betrouwbare en relevante informatie van wezenlijk belang is ter “ondersteuning van de nieuwe drugsstrategieën en beleidsmaatregelen die momenteel worden ontwikkeld in alle toetredende en kandidaat-lidstaten”. Het verslag onderstreept tevens de noodzaak voor landen om te investeren in “controle- en rapportagesystemen” die nodig zijn voor een goed begrip van het fenomeen of voor het volgen van de ontwikkeling hiervan in de loop der tijd.

Met betrekking tot dit punt zei **Marcel Reimen, Voorzitter van de Raad van Bestuur van het EWDD**: “In de **EU** spelen nationale focal points en regionale en lokale centra een cruciale rol bij het verzamelen en interpreteren van gegevens die nodig zijn voor goede beleidsvorming. Hieruit volgt dat in de toetredende en kandidaat-lidstaten investering in dergelijke focal points een noodzakelijke voorwaarde is om de uitdaging van de drugsproblematiek te kunnen aangaan.”

Tot slot meldt het **EWDD** dat vroegtijdige signalering van nieuwe tendensen en problemen en snel handelen wanneer nieuwe problemen worden geïdentificeerd van vitaal belang zijn in een regio die aan zeer snelle verandering onderhevig is. Het belang van deze boodschap is met name relevant voor HIV en potentiële epidemieën in de toekomst in de landen waarop dit verslag betrekking heeft.

Wenken voor de redactie

- De **10 landen** die in 2004 tot de **EU** toetreden zijn: **de Tsjechische Republiek, Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Slowakije en Slovenië**. Deze landen worden ook wel de nieuwe lidstaten genoemd. De drie **kandidaat-lidstaten** die hopen tot de **EU** toe te treden zijn **Bulgarije, Roemenië en Turkije**, de eerste twee streven ernaar in 2007 toe te treden.
- De **10 MOEL** zijn **Bulgarije, de Tsjechische Republiek, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Polen, Roemenië, Slowakije en Slovenië**.
- **Jaarverslag 2003: de stand van de drugsproblematiek in de Europese Unie en Noorwegen** (beschikbaar in de 11 **EU**-talen en in het Noors op <http://annualreport.emcdda.eu.int>).
- **Annual report 2003: the state of the drugs problem in the acceding and candidate countries to the European Union** (verkrijgbaar in het Engels op <http://candidates.emcdda.eu.int>).
- Andere **persberichten** over de *jaarverslagen* kunnen worden gedownload in 12 talen van: http://www.emcdda.eu.int/infopoint/news_media/newsrelease.cfm